

Grenservaringen

Fragmenten uit een mailwisseling met zanger/tekstschrijver Stef Bos over grenzen, reizen muziek en levenservaringen.

Geografie en muziek zijn altijd belangrijk voor elkaar geweest. Goede muziek weet de openheid en sfeer van een plaats op te roepen. Muziek weerspiegelt de mogelijkheden, de controverse, de glorie en pijn van bepaalde plaatsen in een bepaalde tijd. Omgekeerd is geografie voor de muziek vaak een bron van inspiratie, vanwege de geur, de dynamiek, de geheimen, de geesten en de onuitsproken gedachten die steden en streken vaak kenmerken. Zanger/tekstschrijver Stef Bos verenigt deze band in zijn muziek. 'Ik ben een observator als liedschrijver en hou ook van de natuur en de stilte, maar heb voor wat ik schrijf toch veelal leven om me heen nodig.' Ook geografie is observeren, goed kijken, ruiken en luisteren – niet alleen om te beschrijven wat er te zien is, maar ook om de verbeelding en de context van een plaats te begrijpen.

In een mailwisseling met Stef Bos heb ik met hem geprobeerd deze relatie tussen geografie en muziek verder uit te diepen.

Beste Stef Bos,
Liefde voor muziek is voor mij een grote drijfveer en bron van inspiratie. Altijd ben ik op zoek naar de achtergrond van muziek en de bredere plaats die het inneemt in een land en cultuur. Ik zou graag willen praten over uw muziek aan de hand van het thema 'Grenservaringen'. Vanuit mijn achtergrond en werk ben ik geïnteresseerd in wat het betekent om grenzen over te steken, grenzen te ervaren. Daarnaast zijn grenzen niet alleen landsgrenzen maar ook symbolische en mentale constructies die verandering met zich meebrengen. Wat u naar mijn mening onderscheidt van veel andere muzikanten is dat u over uw eigen leven schrijft, uw ervaringen, uw twijfel als onderwerp kiest. Die oprechtheid vind ik moedig....

Stef Bos: Dat is denk ik begonnen op mijn theateropleiding in Antwerpen. Ik bracht uit Nederland een cabaretverleden mee... schreef meer over de buitenwereld zonder mezelf erin te betrekken. Op een middag werkte ik met Raymond van het Groenewoud die op een lied dat ik liet horen, reageerde: 'In plaats van de klootzak in iemand anders te beschrijven zoudt ge beter de klootzak in uzelf beschrijven'. Daar begon voor mij een interessante zoektocht.

Losmaken

Freerk: Lange tijd heeft u in Antwerpen gewoond. Nu woont u deels in Zuid-Afrika.

Heeft u Nederland moeten verlaten om zanger te kunnen worden, om uit te vinden waar u vandaan bent gekomen?

Stef Bos: Ik denk het wel, al is het nooit een bewust proces geweest. Ik heb vooral op een afstand ontdekt hoe Nederlands ik ben en blijf in denken en doen. Om te schrijven werkt het voor mij sowieso goed om afstand te nemen. Sommigen kunnen dat in hun hoofd; ik had het nodig mij daadwerkelijk te verplaatsen.

Freerk: Uw liedjes lijken soms geschreven om ergens achter te komen, niet meer hetzelfde te denken als voorheen. Heeft de muziek u geholpen dingen helder te zien?

Stef Bos: Ja, in eerste instantie is er de tekst. Daar gaat een denk- en gevoelsproces aan vooraf van iets waarmee je bezig bent en dat ertoe leidt dat je een idee onder woorden wilt brengen. Daar hoeft niet per se een lied uit te ontstaan maar het scheidt wel enige

Stef Bos op het Woordfees 2010 van de Universiteit van Stellenbosch in Zuid-Afrika: een viering van 'die woord inne sy konteks en in soveel vorme moontlik – soos poësie, prosa, debat, verskillende vorme van drama en musiek. Die fokus val op Afrikaans, maar ander tale waarmee geografiese of ander verwantskappe bestaan (onder meer van Afrika en die Nederlande) is ook welkom.'

Een grenservaring betekent altijd verandering, verhindert je dezelfde te zijn als voorheen

helderheid. Wanneer er muziek bijkomt, scherpt dat alles aan. En wanneer het langs de stembanden moet, moet het ook gevoelsmatig kloppen. Het is maar een uitleg van iets dat een mysterie blijft, maar nieuwsgierigheid over het leven en de wereld is de grondslag. Dat ik het ook niet weet en dat de waarheid relatief is, houdt de boel in beweging.

Freerk: Waar ik misschien ook op doel is de grenservaring, wat het betekent om een grens over te gaan, dingen los te laten en te omarmen. Een grenservaring betekent altijd verandering, verhindert je dezelfde te zijn, hetzelfde te denken als voorheen. Ik meen het thema van de grenservaring ook in uw werk te herkennen.

Stef Bos: Ja, dat is in retrospect *de story of my life*. Het leven willen leven, het verkennen van gebieden die onbekend zijn op alle vlakken. Dat houdt de dynamiek erin.

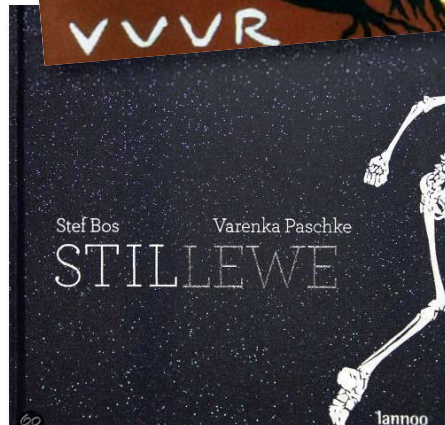
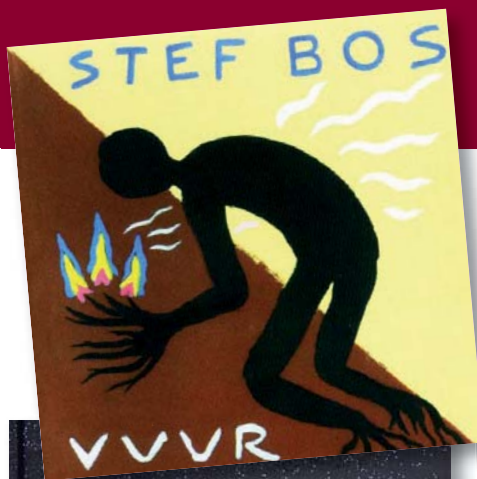
Freerk: Heeft u voor uw gevoel moeten ontsnappen, opstandig moeten zijn?

Stef Bos: Niet echt. Ik ben iemand van de lange weg, heb me zeker moeten losmaken maar dat is dikwijls in eerste instantie je losmaken van je eigen vaststaande ideeën. Opstand en verzet kunnen ook uitdraaien op iets zeer conservatiefs, waardoor je wordt waar je tegen was. Ik heb vanuit een soort romantiek wel iets met revoluties en ze zijn noodzakelijk, maar ook gevaarlijk. In mijn eigen leven gebeuren wezenlijke veranderingen traag maar met een omslagpunt dat lijkt op revolte of een keerpunt.

Jeugd

Freerk: Het lied waarin u zingt over de veranderende verhouding met uw vader betekende een zekere doorbraak in Nederland. Ik heb het gevoel dat uw jeugd door de jaren heen een belangrijke inspiratiebron is gebleven.

Stef Bos: Ja, de jaren die je vormen blijven op het netvlies. Ze zijn dikwijls een vertrekpunt om de wereld en het hier en nu te begrijpen. Het is onze referentie waar we ook moeten leren uit te stappen. Vreemd is wel

dat hoe ouder ik ben, des te minder melancholisch en bezig met het verleden ik ben en des te meer ik me richt op de toekomst. Toen ik nog geen verleden had, was ik er meer mee bezig dan nu.

Freerk: Het nummer dat mij zeer heeft geraakt is 'Witsand'. De zin 'Zoals ik toen ik klein was, vlak voor het slapen, Wist dat er iemand over mij waakte' vind ik prachtig. Ik vroeg mij af wat die 'iemand' voor u betekend heeft.

Stef Bos: Een rustpunt. Een idee dat de wereld op een bepaalde manier in elkaar zit. Vanaf het moment dat je dat loslaat, is er altijd iets dat daarnaar verlangt. Want ik ben een agnost. Ik weet het niet... en hoop te eindigen met de rust dat te weten.

Freerk: U heeft ook veel humor, althans, in de verhalen die u over uw ervaringen vertelt op het podium. Zijn humor en twijfel voor u tegenstrijdig, of vullen ze elkaar aan?

Stef Bos: Op het podium is humor belangrijk om een dynamiek te ontwikkelen. Ik laat van nature een ernstige kant zien op het podium, dus heb ik een lichte tegenkleur nodig om te kunnen schilderen.

Ik wil ook laten zien dat er een breder spectrum in mijn kop zit dan alleen het zoekende en ernstige. Ik denk dat ik als mens eerder speels ben dan ernstig maar in tekst en muziek komt die laatste kant sterker naar boven. Je moet de komieken de kost niet geven die buiten het podium zeer ernstig zijn.

Godsbeleving

Freerk: Uw laatste album *In een ander licht* gaat over een beladen thema. Juist in onze tijd lijken mensen het geloof in God te hebben opgegeven. In welke vorm heeft u God willen gieten om hem van vlees en bloed te maken, om hem in de verbeelding van de 21ste eeuw te vatten?

Stef Bos: God is deel van mijn wereld sinds ik klein ben. Eerst als iets dat een realiteit was, later meer een deel van mijn verbeelding. Ik ben in liefde grootgebracht en ook de Bijbel werd bij ons niet als een harnas gepresenteerd. Ik heb er nooit tegenaan hoeven trappen.

Freerk: [...] Is het schrijven van *In een ander licht* voor u een manier geweest om antwoord te vinden op het geloof waar u mee bent opgegroeid?

Stef Bos: Het was voor mij vooral een eerbetoen aan de wereld waar ik vandaan kom.

stef bos

en het Metropole Orkest o.l.v. Jules Buckley
m.m.v. Frank Boeijen, Fernando Lameirinhas & Jackobond

In een ander licht

Een manier om te zeggen dat ik het kind nooit met het badwater heb weggegooid. Al heeft het idee van een godsbewijs me nooit echt beziggehouden, toch vind ik dat er mooie ideeën schuilen in de filosofie van het christendom, net zoals in die van het taoïsme, boeddhisme maar ook bijvoorbeeld van de oude Germaanse godenwereld.

Muzikale reis

Freerk: Een ander nummer dat ik erg mooi vind, is 'Geen verweer'. Een thuiskomst in de liefde, een rust waarbij je de maskers naast je neer kunt leggen. Ik vroeg mij af of u dat nummer alleen op dit punt van uw muzikale reis kon schrijven.

Stef: Ja... maar ik denk dat dat geldt voor alle voor mij belangrijke nummers. Die kun je alleen op een bepaald moment in het leven schrijven. Pogingen om dat te vroeg of te laat te doen stranden meestal in halfbakken songs.

Freerk: U speelt piano. De piano lijkt soms

de vader van uw nummers. Ik vroeg mij af of eerst de woorden of de muziek komen? Of is het een proces waarbij de twee samenkomen?

Stef Bos: Meestal eerst de woorden of toch het idee waarover het moet gaan. Dat kan een zin zijn, zoals bij het lied van God ('Er is te veel van mij gemaakt wat ik helemaal niet ben'). Dan komt de muziek en die verandert doorgaans weer de tekst, haalt zinnen weg voor anderen die beter kloppen qua klank en voegt nieuwe woorden toe terwijl ik zit te zingen.

Freerk: In de Nederlandstalige muziek zijn er weinig artiesten die een plaats of een sfeer tot leven kunnen brengen. In de muziek van Frank Boeijen voel ik Nijmegen. Bij u hoor ik Kaapstad, Berlijn, Barcelona en vooral Parijs, de accordeon in Rue Mouffetard. Wat doet een plaats met u, hoe geeft u een plaats een klank, een beeld, een sfeer?

Stef Bos: Vergeet Antwerpen niet. Daar heb ik misschien wel het meeste geschreven. Parijs en Berlijn zijn bijna imaginaire

Bij Frank Boeijen hoor ik Nijmegen, bij Stef Bos Kaapstad, Berlijn, Barcelona en Parijs

steden voor mij; steden in mijn verbeelding, al ken ik ze goed. In Kaapstad en Antwerpen woon ik, dus is dat meer mijn werkelijke uitzicht.

Een stad is in die zin een vertrekpunt, al hoeft het niet over die stad gaan. Ik heb steden wel nodig om te zien hoe het mij en de mens vergaat. Het zijn geconcentreerde kernen van leven. Gezond is het niet, denk ik, maar wel intrigerend. Ik ben als liedschrijver een observator. Ik hou ook van de natuur en de stilte, maar voor wat ik schrijf heb ik toch veelal leven om me heen nodig.

Zuid-Afrika

Freerk: Zuid-Afrika is het land waar alle muziek samen lijkt te komen. Het land van fusion, Mbaquanga, folk, de Afrikaanse ritmes. Er was Miriam Makeba, Ladysmith, nu is er Freshlyground. U heeft samengewerkt met Amanda Strydom. *Kloofstraat* toont meer dan uw andere werk de Zuid-Afrikaanse invalshoek. Hoe heeft u uw eigen weg gevonden in de muzikale wereld van Zuid-Afrika?

Stef Bos: Dat is een reis die nog niet voorbij is. Vanmiddag werd ik gebeld om iets te doen met de zangeres van Freshlyground. En daar begint weer een ander hoofdstuk. Zo is het vanaf het begin geweest. Via Johannes Kerkorrel kwam ik bij Louis Mhlanga en Vusi Mahlesela, en zo verder.

Freerk: U heeft al een lange reis achter de rug. Waar zou u uw reis naartoe willen vervolgen om in beweging te blijven?

Stef: Dat is Zuid-Amerika...

De reis gaat door. Op zoek naar nieuwe ideeën en ervaringen om altijd in beweging te blijven.

Met een zonnige groet,

Stef Bos
Kaapstad 2011

Freerk Boedeltje
San Diego 2011